

El Centre de Documentació i Estudis del Futbol Club Barcelona: una unitat d'informació especialitzada dins d'una entitat esportiva centenària

Juan Antonio Ponce Lozano i Marcel Russiñol Amat. Centre de Documentació i Estudis del Futbol Club Barcelona

El Futbol Club Barcelona és una entitat esportiva privada sense ànim de lucre amb 120 anys d'història. És propietat dels seus 141.846 socis i sòcies i es regeix per uns criteris profundament democràtics que es plasmen en els seus estatuts i formen part dels valors de la institució. Tot i que és conegut sobretot pel seu primer equip de futbol, és un club poliesportiu amb més de 2.100 esportistes —dones i homes, nenes i nens— que competeixen en catorze disciplines diferents, tant professionals com amateurs. El Barça és una institució amb una vocació social que s'expressa de moltes maneres, en bona part a través de la Fundació del Club. També té una gran projecció pública més enllà dels seus socis, amb instàncies que agrupen els seus seguidors —la Confederació Mundial de Penyes— i un intens seguiment per part dels mitjans de comunicació. És una entitat culturalment compromesa amb Catalunya, però amb vocació global, com ho demostren els 303 milions de fans que la segueixen arreu del món. Un club amb projecció de futur i voluntat d'innovació, però que no perd de vista la seva història ni les seves tradicions.

Davant la necessitat de preservar i difondre aquest llegat centenari, el 1994 es crea el Centre de Documentació Barcelonista, per iniciativa del llavors directiu i delegat de Cultura, l'historiador Jaume Sobrequés i Callicó. Aquesta nova unitat estava orgànicament vinculada al museu del club i es va fer càrrec de la documentació inactiva de l'arxiu administratiu de l'entitat, que havia patit destruccions parcials al llarg del temps. Fins aquell moment, la documentació estava emmagatzemada dins l'estadi sense cap tractament arxivístic.

El projecte de crear un centre de documentació per part d'un club esportiu que estigués obert a la consulta d'investigadors i estudiosos va ser una iniciativa pionera a l'Estat espanyol. Amb la creació d'aquest centre es pretenia que el patrimoni documental tingués un espai propi on romandre i ser consultat, amb la finalitat que esdevingués un servei de referència que assumís les necessitats d'informació, documentació i assessorament històric dins l'entitat.

A partir de l'any 2006, seguint la dinàmica de professionalització general del club, el centre de documentació enceta una nova etapa, aquest cop adscrit a l'Àrea de Comunicació i canviant el nom per Centre de Documentació i Estudis del Futbol Club Barcelona (CDiE). Aquest canvi no serà merament nominal, sinó que anirà acompanyat de la voluntat de ser un motor per a la recerca i la divulgació de la història del Barça i una font de continguts per a les demandes dels mitjans de comunicació del club, en fase de gran expansió. El CDiE vol ser una unitat d'informació i recursos moderna, i amb aquest objectiu cerca l'assessorament científic de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació (l'actual Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals) de la Universitat de Barcelona, amb la qual se signa un conveni de col·laboració que va estar vigent fins al 2014. A més, es pretén potenciar la col·lecció per mitjà de la implementació d'una estratègia de captació de nous fons documentals rellevants, com ara el fons fotogràfic Horacio Seguí o el fons personal del president Agustí Montal i Costa.

En aquesta etapa s'inicia un procés d'integració del CDiE amb les diferents unitats del club amb l'objectiu de portar a terme un estudi i una avaluació de les tipologies documentals que genera l'entitat per tal de dissenyar un quadre de classificació. A la vegada, es dona molta importància al procés de documentació dels fons i a la seva descripció sistemàtica. Fruit d'aquesta tasca, neixen els primers catàlegs d'arxiu i de biblioteca.

El pes cada cop més important de les TIC i les necessitats productives i comunicatives derivades del seu ús faran necessària l'evolució del CDiE i la seva transformació digital. A partir del 2014, es desenvolupa una estratègia de creixement focalitzada en dos nous aspectes.

El primer és la necessitat del club de procurar un tractament documental adient per als seus fons audiovisuals, tant els històrics com els contemporanis, per tal d'assolir-ne una distribució i una explotació comercial òptimes. Neix, així, un nou model de gestió documental que pivota sobre un programari de MAM (*multimedia asset management*). Conjuntament amb Barça Studios (l'ens que centralitza la creació, producció i comercialització de tota l'oferta audiovisual del Futbol Club Barcelona, i que inclou en la seva gestió Barça TV, el canal de televisió del club), el CDiE administra aquest programari que permet el tractament documental en origen de les imatges i la seva distribució, en un procés que implica diferents unitats productives del club.

El segon aspecte està vinculat a la implementació de tot un seguit de noves polítiques de gestió i de reglamentació orientades a fer un salt endavant en termes de qualitat del servei. L'estreta col·laboració del departament jurídic de l'entitat va ser imprescindible perquè aquests instruments estiguessin alineats amb el *compliance* corporatiu.

Paral·lelament, els treballs de construcció del futur Espai Barça van motivar el trasllat del CDiE a una nova seu l'abril del 2019. D'estar situat al segon pis del museu, dins l'estadi del Camp Nou, passa a estar ubicat a la travessera de les Corts, al perímetre del campus del Futbol Club Barcelona. Amb aquest canvi, s'aprofita per optimitzar els espais físics del Centre segregant, d'una banda, l'espai de consulta i l'oficina i, de l'altra, l'espai dedicat a la instal·lació dels fons documentals. D'aquesta manera, la documentació es conserva en les condicions físiques, ambientals i de seguretat adients. Un altre efecte positiu del trasllat és poder gaudir d'una situació privilegiada a peu de carrer, amb la qual cosa es guanya visibilitat des de l'exterior i es fa palesa la voluntat d'obertura al conjunt de la ciutadania.

En definitiva, el Centre és una unitat de gestió documental singular. La seva història és conseqüència de la voluntat d'adaptació permanent a les necessitats del club, sense perdre de vista les seves funcions inherents. Es tracta d'un repte per equilibrar la flexibilitat pròpia d'una entitat privada amb la voluntat d'estandarditzar i protocol·litzar processos.

El Centre de Documentació i Estudis del Futbol Club Barcelona ha evolucionat des d'un subjecte passiu receptor i custodi de la documentació inactiva als seus inicis fins al que és avui: un agent proactiu dins l'organització, implicat en la tasca productiva i en la creació de continguts i obert a la recerca i la divulgació històriques. Una unitat híbrida que dona suport transversalment a totes les unitats del club i a les seves entitats vinculades, així com a tothom que vulgui investigar i conèixer la història del Futbol Club Barcelona.

Esport i cultura: un exercici de memòria oral a partir dels fons fotogràfics

David Iglésias

En aquesta ponència s'explica l'experiència del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de l'Ajuntament de Girona en l'organització d'un taller participatiu per tal d'acostar la ciutadania als fons d'arxiu sobre l'esport amateur, amb l'objectiu de potenciar-ne l'interès social. El resultat de l'experiència és una exposició virtual que s'emmarca en el projecte europeu *#WeAreEuropeForCulture*.

Com a part de la iniciativa *#WeAreEuropeForCulture*, finançada per la Comissió Europea, el CRDI va organitzar un taller per tal de crear una exposició virtual al voltant del tema de l'esport amateur. El resultat d'aquest treball es reflectiria en una exposició virtual que es mostraria en el marc de l'exposició del centenari del GEiEG (una associació esportiva gironina).

#WeAreEuropeForCulture es va crear amb l'objectiu de fomentar la relació de les persones amb el patrimoni cultural. Per aquest motiu, es va invitar deu institucions culturals de diferents ciutats europees (Amsterdam, Budapest, Sofia, Hämeenlinna, Cracòvia, Pisa, Basilea, Vílnius, Nicòsia i Girona) per tal de crear una exposició virtual basada en fotografies i història oral, a partir d'una temàtica concreta que escolliria cada ciutat. El concepte va ser desenvolupat per la Universitat Catòlica de Lovaina i l'associació Photoconsortium. Una empresa holandesa, Noterik, va aportar la tecnologia, amb el desenvolupament d'una aplicació innovadora que permet explorar les imatges digitalitzades mitjançant un sistema interactiu a disposició del visitant, el qual pot controlar la pantalla a partir del seu telèfon mòbil. La resta, és a dir, l'organització de tallers i la realització de les exposicions, va anar a càrrec de cada ciutat.

Pel que fa a la ciutat de Girona, el taller va comptar amb una participació de vint persones, totes elles vinculades al GEiEG, una entitat amb una història centenària. La implicació d'aquestes persones en el taller va suposar una aportació enriquidora al fons fotogràfic de l'entitat (el GEiEG va fer donació del seu fons a l'Arxiu Municipal el 10 de gener de 2017, amb l'objectiu de conservar-lo i fer-lo accessible a la ciutadania), però també a altres fons fotogràfics vinculats amb l'esport amateur. En qualsevol cas, es van documentar imatges i, sobretot, es van contextualitzar fotografies a partir dels relats de cadascun dels participants, que, en un exercici de memòria històrica, van aconseguir, a partir de les instantànies seleccionades, aportar un valor afegit a les imatges. Algunes de les fotografies seleccionades, així com el debat sobre aquestes, es van utilitzar posteriorment per a l'exposició virtual, exhibida primer a Girona (del 9 d'octubre al 23 de novembre de 2019) i, posteriorment, a Brussel·les (el febrer de 2020), ciutat on es va organitzar l'esdeveniment final del projecte per tal que cadascuna de les institucions dels diferents països expliquessin la seva experiència en tot el procés i mostressin els resultats del seu treball.

L'exposició de Girona va ser editada pels responsables del projecte, conjuntament amb els tècnics del CRDI, i es va integrar en el marc de l'exposició del centenari del GEiEG a la Casa de Cultura, fet que va permetre una presència important de visitants, degut principalment a la vinculació de la ciutat amb l'entitat. Cal recordar que el GEiEG es va fundar a Girona el 1919 amb l'objectiu inicial de fomentar l'excursionisme i altres activitats culturals i recreatives. Aviat, però, va començar a organitzar activitats esportives per a aficionats, inicialment vinculades a l'atletisme i, després, a tot tipus d'esports. Al llarg d'aquests cent anys, van ser moltes les persones que en algun moment van formar part de l'entitat i que, per tant, estaven interessades tant en el taller com en l'exposició.

La valoració global de l'experiència és molt positiva, en el sentit que es van aconseguir aconseguir els objectius principals del projecte, és a dir, vincular les persones amb el patrimoni cultural — en aquest cas, la fotografia— i fer-los participants de la tasca de posar en valor aquest patrimoni digitalitzat, que en l'àmbit europeu circula principalment al voltant de la plataforma Europea. Es tractava, doncs, d'una iniciativa de clar abast europeu que pretenia precisament posar el focus en l'usuari i, a partir de la seva implicació, despertar i fer créixer l'interès per la cultura, i també fer-ho a partir d'un ús innovador de la tecnologia, encara que relegant-la al lloc que li és propi, és a dir, l'espai funcional, posant la tecnologia al servei de les persones i del patrimoni.

Participants en el taller fet al CRDI.

(Autoria: Albert)

Visitants a l'exposició el dia de la inauguració.

(Autoria: Albert)

«Mataró: persones i carrer(e)s», una experiència col·laborativa de l'Arxiu Comarcal del Maresme a partir de fotografies esportives

Alexis Serrano Méndez. Arxiu Comarcal del Maresme, Xarxa d'Arxius Comarcals

Del 7 de setembre al 21 d'octubre de 2018 es dugué a terme a les sales d'exposicions de Can Palauet (Mataró), seu de l'Arxiu Comarcal del Maresme, una exposició de fotografies que alhora era un taller d'identificació d'imatges. L'activitat es plantejà com una mena de *crowdsourcing* (proveïment participatiu) en què, amb l'ajuda de la gent, es pretenia posar nom, data, ubicació i detalls a la descripció de moltes fotografies de les quals només es coneixia l'autor. De fet, l'experiència cercava el coneixement de la gent i, per tant, caldria referir-s'hi més aviat com una mena de *crowd wisdom* (saviesa col·lectiva). Per l'exposició-taller hi van passar més de quatre mil persones: tot un èxit. En unes fitxes elaborades expressament per a cada imatge, la ciutadania hi deixà els seus comentaris i anotacions. El material, aplegat en una urna, fou finalment refós i s'incorporà a les descripcions de cada imatge en la base de dades del fons, i en acabar se'n publicà un catàleg.

Un fons fotogràfic molt esportiu

El fons fotogràfic que va ser objecte de l'exposició i taller és el fons Fotografia Carreras, que té un abast cronològic de 1923 a 1982 i fou donat per la família Carreras el 1992 a l'Ajuntament de Mataró per tal que es conservés a l'Arxiu Municipal. El fons recull la feina de tres generacions de fotògrafs professionals: Santiago Carreras Oliver, Santi Carreras Sajaloli i Santi Carreras Suris. És el fons fotogràfic més important que conserva l'Arxiu i està en procés de digitalització, catalogació i identificació dels llocs i persones que apareixen en més de setanta mil imatges. La passió de la família per l'esport ve de lluny, com demostren moltes de les fotografies del fons, i en bona mesura quedà reflectida a la mostra/taller.

Per bé que l'exposició era volgutament generalista, amb aspectes culturals, polítics i de crònica, gairebé un terç de les imatges exposades i objecte del taller eren fotografies esportives, atesa la gran vinculació dels fotògrafs amb l'esport.

Exposició i taller d'identificació de fotografies

Mataró. Fons Carreras, fotografies d'un temps

5 de setembre - 21 d'octubre
[Inauguració 5 de setembre a les 19 h.]
Arxiu Comarcal del Maresme, carrer d'en Pileu 32

- 5 set. a 23 set. 1ª Mostra
- 24 set. a 7 oct. 2ª Mostra
- 8 oct. a 21 oct. 3ª Mostra

PERSONES I CARRER(E)S

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Arxiu Comarcal del Maresme

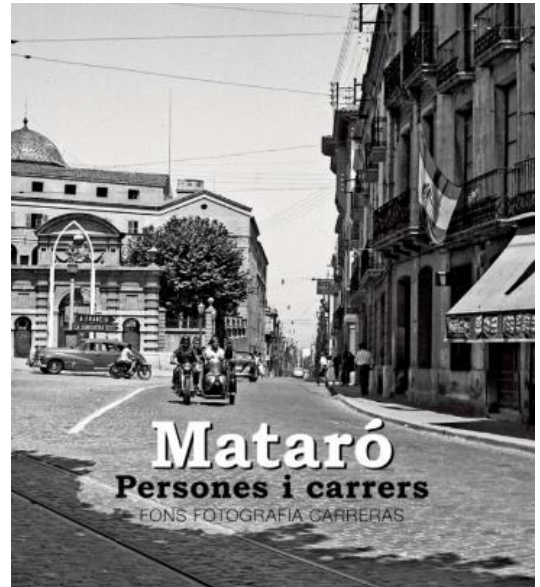

Cartell de la mostra-taller.

Una mostra d'aquesta vinculació és el darrer dels fotògrafs de la nissaga Carreras, que va ser durant molts anys periodista esportiu i cap d'Esports de Catalunya Ràdio i que actualment s'ha especialitzat en la història de l'esport a la capital del Maresme.

L'exposició i el taller

Constava d'una part fixa amb fotografies de gran format i d'una secció en un gran pany de paret amb fotografies més reduïdes, de les quals es disposava de poca o cap informació. Aquesta secció de fotografies desconegudes estava formada per cinquanta instantànies que cada quinze dies eren renovades per cinquanta més, una renovació que es va fer tres vegades i va permetre millorar la documentació de cent cinquanta fotografies.

Portada del catàleg de la mostra.

Algunes de les imatges esportives de l'exposició-taller. (Font: ACM. Fons Fotografia Carreras. Santi Carreras.)

